

teologie, psihologie și pedagogie, ceea ce constituie un argument în plus pentru cititorul interesat să contribuie, după lectură, la ameliorarea situației prezente.

Dumitru Salade

Zoltán Bogáthy (2004): *Manual de Psihologia Muncii și Organizațională*. Iași: Polirom Collegium.

Domeniul psihologiei muncii și organizaționale a cunoscut o expansiune considerabilă pe parcursul ultimelor decenii; punând în practică o multitudine de principii din domeniul psihologiei fundamentale, el răspunde cu optimum de eficiență unei game tot mai mari de probleme practice, apărute în cadrul concret al organizațiilor.

La realizarea acestui manual au colaborat: Zoltán Bogáthy (capitolele 1, 3, 15, 17), Corina Ilin (capitolele 10, 15, 17), Delia Vârgă (capitolele 4, 7), Ramona Paloș (6, 17), Ildikó Erdei (11), Florin Alin Sava (2, 4, 9), Cristian Popescu (8, 12, 17), Cătălina Andreea Zoborilă (13, 14), utilizându-și fiecare experiența, atât din sfera academică cât și din cea practică au întocmit o lucrare notabilă în domeniu. Prezentul manual este structurat în 16 capitole, care tratează tot atâtea teme moderne ale acestui domeniu.

Analizând principalele noțiuni specifice din perspectiva noilor evoluții, autorii prezintă informațiile și cercetările relevante punctând în mod deosebit modul de utilizare în practică a acestora de către psihologii care își desfășoară activitatea în organizații. Fiecare capitol debutează cu un motto pentru a introduce cititorul în tematica abordată, urmat de un scurt cuprins și de obiectivele urmărite în capitolul respectiv. Prin acest mod de structurare a informațiilor, autorii încearcă să faciliteze accesul studenților la informații, prin trasarea aspectelor cheie ale fiecărei teme abordate.

Autorii elimină din cuprinsul prezentului manual o serie de teme "clasice", care pot fi regăsite în orice manual tradițional de psihologia muncii și organizațională, integrând, în schimb, o multitudine de teme aparținând psihologiei sociale, care conferă prezentului manual un caracter pregnant social; amintim aici capitolul legat de grupurile sociale.

Acest manual cuprinde două anexe, prin care autorii atrag atenția asupra

cercetărilor relevante din domeniul schimbării și dezvoltării organizaționale și asupra unui studiu de caz elaborat cu scopul oferirii de evidențe practice ale informațiilor integrate în manual.

Manualul poate fi segmentat în două mari părți. Prima parte, care cuprinde capitolele 1-9 abordează mai în detaliu probleme legate de psihologia muncii, de la obiective și metode de cercetare utilizate până la procedee elaborate de identificare și soluționare a unor tipuri de probleme legate de selecția și evaluarea performanțelor profesionale. Sunt prezentate diverse metode de realizare a unei analize a muncii și rezultatul acestora concretizat în fișa postului; ea reprezintă un element de bază al funcționării eficiente a oricărei organizații, lasă loc speculațiilor și discriminează doar într-o foarte mică măsură între competențele, abilitățile și responsabilitățile unui loc de muncă. A doua parte a manualului tratează teme ale psihologiei organizaționale și se ocupă cu o deosebită atenție de mediul organizațional și de potențialele conflicte care se pot dezvolta în cadrul său. Subliniind importanța comunicării la toate nivelele unei organizații, autorii o relaționează cu toate procesele majore care au loc într-o organizație.

Acest manual reprezentând o introducere care analizează teme de interes în domeniul psihologiei muncii și organizaționale, este adresat și recomandat viitorilor psihologi, practicieni, consilieri, consultanți sau cercetători din domeniu, care vor găsi în această lucrare o bază teoretică notabilă.

Ioana Lazăr

SAVA, FLORIN (2004): *Analiza datelor în cercetarea psihologică – metode statistice complementare*, Cluj Napoca: Editura ASCR

Statistica nu este doar o disciplină obligatorie din planul de învățământ al studenților de la psihologie, ci este o mare și permanentă provocare pentru psihologi. Este un univers în care trebuie să pășim cu grijă și cu foarte mare atenție, să înțelegem și să cunoaștem cât mai multe alternative, pentru a putea alege și aplica adecvat metoda de analiză la tipul de design și la datele culese. Statistica psihologică este un mijloc de cunoaștere a realității și nu un scop în sine. Dacă dorim să realizăm cercetări de calitate, pornind de la o temă interesantă și de

actualitate, susținută de o metodologie riguroasă, este necesară și o cunoaștere solidă a posibilităților statistice de prelucrare a datelor și adecvarea acestora la ipotezele urmărite. Cu cât suntem mai rafinați în cercetare, cu atât mai mult folosim metode statistice mai complexe.

Deschizând această carte, veți avea o mare surpriză deoarece nu veți găsi prea multe formule, ci veți descoperi o carte plină de învățătură despre metode statistice de prelucrare a datelor. Această carte este valoroasă nu doar prin profunzimea și complexitatea procedeele statistice prezentate (analiză de varianță, analiză factorială, regresie, scalare multidimensională) ci, mai ales, prin maniera explicită a conținutului.

Demersul autorului se întinde pe parcursul a opt capitole și pornește de la prezentarea elementelor de statistică descriptivă, în care un rol important îl are reprezentarea grafică a asocierii dintre variabile. Aceasta ne relevă aspecte nuanțate ale interpretării tipurilor de asocieri dintre variabile, nu doar din prisma semnificației coeficienților de corelație, ci și aspecte surprinse exclusiv prin reprezentarea diagramei de corelație care ne oferă informații calitative esențiale.

Un alt element de noutate îl găsim în al doilea capitol, unde, pe lângă aspecte legate de testarea ipotezelor, sunt prezentate modalități de evaluare și sporire a puterii statistice a unei cercetări. Problematika puterii unei cercetări este un aspect metodologic de mare actualitate, fiind o problemă pe care autorul a adus-o în atenția cercetătorilor români și în alte contexte. Acest aspect, spune autorul, „nu este doar un moft al statisticienilor” ci chiar „APA (2001) face recomandarea de a se ține cont de puterea statistică în stabilirea designului și în interpretarea rezultatelor unei cercetări”.

În capitolul al treilea ne sunt prezentate tehnici de testare a ipotezelor formulate în termeni de asociere a variabilelor (coeficienți de corelație) și de comparație între grupuri (testul t , z și χ^2), oferindu-ne și un ghid util în alegerea testelor statistice inferențiale adecvate tipului de cercetare dorit. De asemenea, autorul explică și alternativele metodologice de gestionare a datelor brute când există date lipsă, date neobișnuite sau situații în care datele brute trebuie transformate pentru a îndeplini condițiile de aplicare ale unor teste statistice parametrice.

Următoarele capitole trei capitole reprezintă punctul forte al acestei cărți, autorul

prezentând într-o manieră exhaustivă analiza de varianță, analiza factorială și regresia. În cadrul capitolului care se ocupă de tehnicile ANOVA, autorul prezintă toate tipurile de analiză de varianță adecvate tipurilor clasice de design experimental (simplu, factorial și cu măsuri repetate), dar și analiza de covarianță (ANCOVA) ce reprezintă o extensie a tehnicilor ANOVA, aceasta fiind folosită și în cazul design-urilor cvasi-experimentale de tip pretest-posttest. De asemenea, sunt explicate și condițiile de aplicare ale fiecărei tehnici, precum și testele suplimentare *post hoc* și semnificația informațiilor obținute în urma aplicării acestora. Toate modalitățile de analiză de varianță sunt prezentate pe baza unor exemple concrete și pertinente, fiind însoțite de prelucrări în programul SPSS, varianta 11.0.

Analiza factorială a fost o metodă care a revoluționat psihologia, iar autorul reușește o prezentare inovatoare a acestei metode, fiind tratate, deopotrivă de explicit, cele două forme fundamentale de analiză factorială, exploratorie și confirmatorie, care acționează complementar în cunoașterea psihologică. Fiind o metodă extrem de legată de abilitățile de analiză și interpretare ale cercetătorului, este foarte utilă prezentarea autorului legată de interpretarea și etichetarea factorilor identificați în urma analizei factoriale exploratorii precum și identificarea modelelor factoriale, modificarea modelelor supuse analizei factoriale confirmatorii. Autorul a exemplificat riguros și această metodă, folosind programul AMOS, varianta 4.0.

Problematika complexă a regresiei este tratată extensiv de-a lungul a două capitole, pornind de la regresia liniară (simplă și multiliniară) până la regresia logistică. Demn de remarcat este faptul că autorul tratează atât valențele predictive ale regresiei, cât și pe cele explicative, culminând cu explicații și exemple privind particularitățile regresiei logistice, testarea și compararea modelelor logistice.

Ultima modalitate de analiză a datelor prezentată de autor – scalarea multidimensională – încheie cu succes regalul de metode și tehnici de analiză a datelor în cercetarea psihologică. Scalarea multidimensională este practic cel mai inedit capitol al acestei cărți, care o diferențiază de altele din peisajul literaturii de specialitate din domeniu, în România. Aceasta este, spune autorul, o tehnică „multivariată, exploratorie, ce poate fi utilizată pentru a vizualiza proximitățile dintre obiecte într-un spațiu redus dimensional”. Practic, se pot realiza hărți perceptivă în care

se reprezintă spațial distanțele psihologice. Sunt prezentate modele de scalare multidimensională, dar și modul de realizare a design-ului unei cercetări în scalarea multidimensională.

Având această carte în față, ne dăm seama că statistica aplicată în psihologie nu este grea ci doar interesantă, mai ales când știm să o folosim ca mijloc de cunoaștere și argumentare a semnificațiilor psihologice oferite de datele culese. Statistica poate fi o „armă” în descoperirea și apărarea adevărului științific.

Sper ca, atunci când vor citi această carte, cei care nu agreează statistica să se împrietenească cu ea, pentru că o vor înțelege mai bine, iar cei care deja o îndrăgesc să se apropie mai mult de ea, pentru că îi vor cunoaște alte valențe interesante și inedite, prezentate de autor într-un mod deosebit de analitic, concret și, nu în ultimul rând, plin de umor!

Delia Virgă